

TRACES OF FAMOUS HISTORICAL PERSONS ON CANVAS

TARİHTEKİ ÜNLÜ KİŞİLERİN TUVALDEKİ İZLERİ¹

Necla COŞKUN²

Abstract

A review of the contents of the Two-Dimensional Art Workshop and the Three-Dimensional Art Workshop courses in the Fine Arts High Schools suggested that the same were similar to the contents of the basic design courses lectured in faculties and departments accepting students via talent exams in the field of visual arts. Furthermore, the fact that the translation of the said content into the learning process demonstrates similarities in both institutions, affects the interest of undergraduate students in the basic design courses. This problem may be resolved by means of adopting new approaches such as the visual culture in the learning-teaching processes in accordance with the purpose of the course. For the children and the youth, who maintain a much closer relationship with technology compared to adults, visual culture is a natural part of their lives. In this perspective, the views of students with regard to a fine arts education based on the life experiences of the students is important. Therefore the basic aim of this study hereby is to ascertain the views of the undergraduate students of the Fine Arts Education, Art Teaching Program of the Faculty of Education of Anadolu University, with regard to the portrait work as set up with visual culture images in the scope of the Basic Design I course. The study was performed as based on art based research design, one of the qualitative research methods, during the autumn semester of the 2012-2013 educational year. The data was collected via semi-structured interviews with ten students taking Basic Design I course, and that the findings therefrom were analyzed and interpreted via descriptive analysis. As a result of the study, the findings were grouped under three themes of "visual culture in the process of design," "implementation process," and "problems within the implementation process." Expressing their views the students underlined that the visual culture work increased their attention in the course, that they had successfully completed their practice, that they had acquired information about the person of interest and thus raised their awareness with regard thereto, that despite the technical problems they were eager to complete the practice due to the fact that the practice had been interesting, and that they were positively influenced by the feedback of the viewers.

Keywords: Basic design, visual culture, famous historical persons, fine arts education.

Özet

Güzel Sanatlar Liselerinin İki Boyutlu Sanat Atölye ve Üç Boyutlu Sanat Atölye derslerinin içerikleri incelendiğinde görsel sanatlar alanına yetenek sınavıyla öğrenci alan fakülte ve bölümlerde okutulan temel tasarım derslerinin içeriğiyle benzerlik gösterdiği bulgulanmıştır. Ayrıca bu içeriğin öğretim sürecine aktarımındaki uygulamaların her iki kurumda benzerlik göstermesi lisans öğrencilerinin temel tasarım derslerine ilgilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Dersin amacına uygun olarak öğretme-öğrenme süreçlerinde görsel kültür çalışmaları gibi yeni yaklaşımların kullanılmasıyla bu sorun çözülebilir. Teknolojiyle yetişkinlerden daha yakın ilişki içinde bulunan çocuklar ve gençler için görsel kültür, günlük hayatlarının doğal bir parçasıdır. Bu açıdan öğrencilerin, yaşam deneyimlerinden yola çıkılarak verilecek güzel sanatlar eğitimi konusundaki görüşleri önemlidir. Bu nedenle araştırmanın temel amacı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-iş Öğretmenliği Programı lisans öğrencilerinin, Temel Tasarım I dersi kapsamında görsel kültür imgeleriyle oluşturulan portre çalışmasına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma, 2012- 2013 öğretim yılı güz döneminde nitel araştırma yöntemlerinden sanat temelli araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler Temel Tasarım I dersini alan on öğrenciyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmış, elde edilen bulgular betimsel analiz yoluyla çözümlenip yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda; elde edilen bulgular "tasarım sürecinde görsel kültür", "uygulama süreci" ve "uygulama sürecindeki sorunlar" olarak üç temada toplanmıştır. Öğrenciler görsel kültür çalışmasının derse olan ilgilerini artırdığını, uygulamalarını başarıyla tamamladıklarını, inceledikleri kişiler hakkında bilgi edinerek farkındalık kazandıklarını, teknik sorunlara rağmen uygulamanın ilgi çekici olmasından dolayı uygulamayı bitirme konusunda istek duyduklarını ve izleyici dönütlerinin onlar üzerinde yarattığı olumlu etkiyi ifade eden görüşler bildirmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Temel tasarım, görsel kültür, tarihteki ünlüler, güzel sanatlar eğitimi.

¹ Adı geçen makale 24-26 Haziran 2013 tarihleri arasında İngiltere Canterbury Christ Church Üniversitesi'nde gerçekleştirilen InSEA Avrupa Bölge Kongresi'nde (InSEA European Regional Congress: Tales of Art and Curiosity: Canterbury 2013) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, ncoskun@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

Güzel sanatlar eğitiminin bütün kademelerinde ortak temel amaçlar bulunmasına rağmen eğitim düzeylerinin farklılaşması nedeniyle öğretme-öğrenme yaklaşımlarından başlayarak, öğretim yöntemlerinde ve uygulamalarda da farklılıklara gidilmesi gerekmektedir. Lisans eğitiminde bunun dikkate alınmadığı durumlarda, bazı problemler yaşanmaktadır. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Güzel Sanatlar Liseleri ve yüksek öğretimdeki ilgili fakülte ve bölümlerin işbirliği içinde hareket etmeleri büyük önem taşımaktadır. Ayrıca teknolojik ve toplumsal anlamdaki değişim ve gelişmelerin birey hayatındaki etkisi gözönünde bulundurulurken yeniliklerin takip edilmesi, bunların eğitim ortamlarına yansıtılması gerekmektedir. "Bu yüzyılda teknolojinin hızla gelişmesiyle önce fotoğraf makinesinin, ardından sinema ve televizyon gibi hareketli görüntüleri saptayan araçların icadıyla, dünya görsel- işitsel bir dilin kendine özgü kurallarıyla açıklanabilecek hızla akıp giden bir sürecin içine girmiştir" (Parsa, 2007: 3). Bu nedenle dört bir tarafımızı sarmış olan görüntü bombardımanı içinde artık duyarsızlaşmış algularımızla dünyadaki olayları, sorgulamadan sadece izlemekteyiz. İletişim ve haberleşmenin görüntüleme teknolojilerinin üretmiş olduğu kurgulanmış görseller aracılığıyla yapıldığı bir çağda bireyler kendilerine sunulan dünyayı, yaşamı doğrudan benimsemektedirler. Bu anlamda görsel kültür çalışmaları görsellerin sosyal, kültürel, siyasi vb. bağlamlarını bireylerin keşfetmelerini sağlaması açısından önemlidir (Lister, Wells, 2003).

Postmodern dünyanın bir gereği olarak eğitim, geleneksel disiplinlerden uzaklaşıp, medya çalışmaları, toplum ve teknoloji, popüler kültür gibi konuların işlendiği daha disiplinlerarası alanlara yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle bu dönemde otoriteler tarafından şekillenen baskın medyanın gücü, öğrencilerin; geçmişe, bugüne ve geleceğe dair olan anlayışını şekillendiren tarihsel ve sosyal bağlamlar arasındaki ilişkilerle ilgili eleştirel bir sorgulama yapmalarını gerektirmektedir. Bu açıdan eleştirel pedagoji ve kültürel çalışmalardan yararlanılabilir (Karaaslan- Klose, 2014: 3).

Görsel Kültür

Yüzyılı geçen bir zamandır görsel imgelerin işlevinde önemli bir değişim olmuştur. Görsel imgelerin öncelikle sanatta kullanımı yerine, bugün yaratılan imgelerin çoğunluğu iletişim sürecinde kullanılmaktadır (Barnes, 2011: 245). Ayrıca sanatsal görüntü üretimine farklı nedenlerle karşı çıkan sanat akımlarının başkaldırıları paradoksal bir biçimde yine görsel dil ile ifade etmeleri sözkonusudur (Aksel, 2004: 15).

Görsel sanatlar eğitiminin yaşam koşullarından, teknolojik gelişmelerden ve sanat alanının kendi gelişmelerinden ayrı tutulamayacağı gerçeğine dayalı olarak öğrencilerin günün gerekliliklerini karşılayabilecek niteliklerle donatılmaları gerekmektedir. Bu nedenle sanat eğitimi programlarının ve ders içeriklerinin bu nitelikleri taşıyacak özelliklere sahip olması ve sürekli güncellenmesi verilen eğitim açısından önemlidir.

Kerry Freedman'ın (2003: 20) söylediği gibi eğer biz öğrencilerin yaşadıkları postmodern dünyayı anlamalarını istiyorsak, öğretim programları; kültürlerin, disiplinlerin ve sanatsal formların sınırlarını içeren öğretme ve öğrenmenin geleneksel sınırlarına karşı görsel formlarla ifadenin etkisine daha çok odaklanmayı içermek zorundadır.

Düşündüklerimiz ya da inandıklarımız nesnelere görüşümüzü etkiler (Berger, 1990: 8) bu nedenle görsel kültür çalışmaları öğrencilere bir görsel kültür imgesinin anlamının görüldüğünden fazlası (Leppert, 2002; Barnard, 2002) olduğunu anlamasında ve eleştirel düşünce sistemi geliştirmesinde önemli bir yere sahiptir. "Görsel kültür savunucuları, güzel sanatları süregelen çağın bir ürünü olarak görmektedirler. Bu

nedenle, daha çok görsel imgelerin toplumu ve kültürü anlamak amacıyla, kapsadığı anlamları oluşturmada öğrencilere eleştirel bir bakış açısı kazandırmayla ilgilenirler” (Efland, 2005: 36; Akt. Türkkan, 2008: 15).

Günümüz yaşam koşulları düşünüldüğünde sanat eğitimi alan bireylerin toplumsal yaşamdaki ve teknolojik alandaki gelişmelere duyarlı olmaları ve bunların sağlamış olduğu ifade biçimlerini de ürünlerinde kullanabilmeleri gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında görsel kültür imgeleri tüketim kültürünün ve belli ideolojilerin empoze edilmesinde kullanılabildiği gibi belli tarihsel ve kültürel değerlere karşı farkındalık kazandırılmasında da kullanılabilir. Bu araştırmadaki uygulamada öğrencilerin görsel kültür imgelerinin taşıdıkları kültürel değerlere ilişkin farkındalık kazanmaları ve bunları çalışmalarına yansıtabilmeleri amaçlanmıştır.

Görsel kültür imgeleri içerisindeki tarihsel idollerin incelenmesi, yaşam ve düşünce biçimlerinin, üretim ve çalışmalarının irdelenmesi ve bunların hepsinin bir potada eritilerek tasarıma yansıtılması öğrencilerin bireysel gelişimi anlamında etkili olabileceği düşünülmüştür. Özü itibariyle görsel kültür çalışmaları sanatsal biçim yeterliliğinden ziyade anlam ve içeriye odaklanan bir yapıya sahip olması nedeniyle görsel kültür imgeleri toplumsal, kültürel, siyasi, psikolojik bağlamları açısından ele alınmalıdır. Görsel kültür imgelerinin sahip olduğu güç temelinde konuya ilişkin kültürel öykülerin sahip olduğu güçtür (Keifer-Boyd vd. 2003: 46). Bu nedenle Temel Tasarım I dersinde görsel kültür imgelerinin, verdikleri iletinin gücünden yararlanılmaya çalışılmıştır.

Temel Tasarım

1919’da Bauhaus Okulu’nun ana derslerinden olan Temel Tasarım (Temel Sanat ya da Temel Sanat Eğitimi) dersi günümüzde birçok ülkede farklı şekillerde halen uygulanmaya devam etmektedir (Aksel, 2004: 12). Fakat modernizmin biçimci sanat yaklaşımının uzantısı durumundaki dersin içeriği günümüz koşullarına göre yeniden yapılandırılmalıdır. Çünkü çağın çoğulcu yapısına modern dönemin düşünce sistemi tek başına cevap verememektedir. Bu nedenle Temel Tasarım dersleri önemini korumakla beraber çağın ihtiyaçlarına ve gelişimine uygun olarak içeriği değiştirilmelidir.

Türkiye’deki görsel sanatlar eğitiminin durumu değerlendirildiğinde ders programlarının yeni sanat eğitimi yaklaşımlarından Görsel Kültür, Disiplinlerarası Sanat Eğitim ve Çok Kültürlülük gibi anlayışları içerecek şekilde yeniden yapılandırılması ayrıca Güzel Sanatlar Liseleri ve yükseköğretimin ilgili fakülte ve bölümlerinde verilen eğitimin işbirliği içinde yürütülmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Böylelikle öğrenciler amaçsız tekrarlar yapmayacaklar, sıkıcı olmayan, özgür ve özgün çalışmalar gerçekleştirebilecek ve bu birikimlerini (Atar, 2004: 51) sonraki çalışmalarına taşıyabileceklerdir. Bu soruna ilişkin Enhoş’un (2007: 3) yapmış olduğu tez çalışmasında, genel liselerden mezun olarak, Eğitim Fakültelerinin ilgili lisans programlarına gelen öğrencilerin derse daha çok ilgili ve istekli oldukları gözlemlendiği, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri’nden gelen öğrencilerin, aynı içerik ve biçimde olan Temel Tasarım ve resim derslerinin benzerliğinden sıkıldıkları ve dersle ilgili bazı problemler yaşadıkları belirtilmektedir. Bu problemler, dersin işleniş süreçlerinde yaşanan benzerlikler, tekrarlar, eksik ya da hatalı uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler, bu tez çalışması kapsamında, motivasyonu sağlayıcı etkinliklerin yapıldığını, ama sanat alanındaki yeniliklerden yeterince haberdar edilmediklerini, teknolojik materyallerin eğitim sürecinde kullanıldığını, fakat dersin amacının yeterince açıklanmadığını ifade etmişlerdir (Enhoş, 2007). İlgili araştırmaların göstermiş olduğu gibi Temel Tasarım derslerinde farklı öğretme-öğrenme yaklaşımlarının kullanılması ayrıca sanat ve yaşamdaki değişim ve

gelişmelerin eğitim ortamlarına yansıtılması bu tür sorunların çözümünde etkili olabilir. Bu nedenle Temel Tasarım I dersi kapsamında tarihteki ünlülerin portreleri öğrenciler tarafından görsel kültür imgelerinden yararlanılarak yorumlanmış ve uygulanmıştır.

AMAÇ VE YÖNTEM

Güzel sanatlar eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerin araştırma becerilerini olduğu kadar eleştirel düşünme becerilerini ve dünyadaki olaylara karşı farkındalık kazanmalarını sağlamak, ayrıca fikirlerini tasarımlarına aktarabilmelerine yardımcı olmaktır. Bu nedenle 2012- 2013 öğretim yılı güz döneminde yürütülen Temel Tasarım I dersi kapsamında görsel kültür imgelerinin temel plastik elemanlardan çizgiyle ifade edilmesine yönelik olarak bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamada öğrenciler dünya tarihinde yer edinmiş önemli sanatçı, yazar, şair, düşün ve bilim insanlarını araştırmışlar, onlarla ilgili görseller toplamışlardır ve tasarım sürecinde yaptıkları araştırmalardan yola çıkarak bu imgeleri, özgün yorumlarıyla görselleştirmişlerdir. Bu araştırmanın temel amacı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-iş Öğretmenliği Programı lisans öğrencilerinin Temel Tasarım I dersi kapsamında görsel kültür imgeleriyle oluşturulan portre çalışmasına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Veriler, Temel Tasarım I dersini alan on öğrenciyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilmiştir.

Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1-Temel tasarım dersinde bir görsel kültür çalışması nasıl gerçekleştirilebilir?

2-Temel tasarım dersindeki görsel kültür çalışmasına ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

Bir Görsel Kültür Çalışması: Tarihteki Ünlü Kişilerin Portreleri

Tarihteki ünlülerin portrelerini içeren görsel kültür imgelerinin çizgilerle yorumlanması çalışması, Ken Vieth'in bir çalışması örnek alınarak geliştirilmiştir. Ken Vieth (1999: 121,122) öğretmenlerin yetenekli öğrencilerin potansiyellerini, ilgilerini ve sanatsal tarzlarını farkına varıp geliştirebilmeleri için onları motive edecek ve potansiyellerini göstermeyi, sorgulamayı sağlayacak bireysel gelişim programlarına ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Özel yetenekli çocuklara uygulamış olduğu bireysel gelişim programı etkinliklerinden birinde 12. sınıf öğrencisi Heather Freeman kalem ve mürekkeple gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ilgilendiği ünlü filozofların bir seri stilize imgelerini oluşturmuştur.

Araştırmanın uygulama sürecinde Vieth'in uygulatmış olduğu etkinlikten ve Enhoş'un tezindeki önerilerden yararlanılmıştır.

Enhoş'un (2007: 63-65) önerilerinden bazıları şunlardır :

- Öğrencilerin geldikleri liseler dikkate alınmalıdır.
- Motivasyonu sağlamak için farklı etkinlikler geliştirilmelidir.
- Öğrencileri meraklandıracak, ilgilerini çekecek etkinlikler düzenlenmelidir.
- Farklı yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
- Sanat alanında yeniliklerden haberdar olunmalıdır.

- Görsel, işitsel, teknolojik materyallerden yararlanılmalıdır.
- Öğrenciler, yaptıkları çalışmalarını... sergilemelidir.

Bu araştırmadaki uygulama Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde 2012- 2013 öğretim yılı güz döneminde açılan Temel Tasarım I dersini alan on öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Temel Tasarım I dersi kapsamında sanatçı, yazar, şair, bilim ve düşün insanlarından oluşan tarihteki ünlü kişilerin portrelerini konu alan bir çizgi çalışması uygulanmıştır.

Tablo 1.

Temel tasarım dersinde bir görsel kültür çalışması nasıl gerçekleştirilebilir?

ETKİNLİK PLANI

Ders	:Temel Tasarım I
Konu	:Tarihteki Ünlü Kişilerin Portreleri
Malzeme	.:Tuval, pilot kalem, asetat kalem, çini mürekkep, fırça, akrilik vb.
Süre	:25 gün

İŞLEM BASAMAKLARI

Tarihteki ünlü kişilerin seçimi: Öğrencilerin kimi çalışacaklarına karar vermeleri

Araştırma yapılması: Çalışılacak kişi hakkında ön bilgi edinmeleri

Derinlemesine bilgi edinme: Bilgilerin çoğaltılması ve niteliğinin artırılması

Bilgilerin Görselleştirilmesi: Konuyla ilgili duygu ve düşüncenin görselleştirilmesi

Eskiz: Tasarım için ön denemeler, çalışma için seçeneklerin oluşturulması

Tasarımın seçimi: Eskizlerin içinden çalışmanın amacına uygun olanının seçilmesi

Uygulama: Tuval yüzeyine farklı çizicilerle çalışmanın aktarılması

Değerlendirme: Araştırmacı değerlendirmesi; öğrencilerin kendilerini ve sınıf arkadaşlarını değerlendirmeleri

Sergileme: Çalışmaların sergilenebilecek şekilde hazırlanması ve sergi düzeninin oluşturulması

Resim- İş Öğretmenliği Programında eğitim gören öğrencilerin çoğu Güzel Sanatlar Liselerinden gelmektedirler. Öğretime başladıkları ilk yıl almakta oldukları temel tasarım derslerinde kimi sorunlar yaşamaktadırlar. Daha önce de belirtildiği gibi bu sorunlardan biri geldikleri liselerdeki derslerin içeriklerinin ve uygulatılan etkinliklerin benzer ya da aynı olmasının onların derse ilgilerini olumsuz yönde etkilemesidir. Bu sorunlar ve gerekliliklerden yol çıkılarak yapılan bu araştırmada, Temel Tasarım I dersi kapsamında görsel kültür imgeleriyle oluşturulan çizgilerle portre çalışmasına ilişkin öğrencilerin görüşleri alınarak uygulamanın amacına ulaşma durumu betimlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmada elde edilen bulgular “Tasarım Sürecinde Görsel Kültür”, “Uygulama Süreci” ve “Uygulama Sürecindeki Sorunlar” olarak üç tema altında toplanmıştır.

Tablo 2.

Temel tasarım dersinde uygulanan görsel kültür çalışmasına ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?”

- Tasarım Sürecinde Görsel Kültür
  - Görsel kültür çalışmasının olumlu yansımaları
  - Görsel kültür çalışmasının farkındalık oluşturmaya katkısı
  - Görsel kültür çalışmasının motivasyon sağlamaya katkısı
  - Görsel kültür çalışmasında bireysel ilginin yansımaları
  - Görsel kültür çalışmasında karakteristik özelliğin imgeselleştirilmesi
- Uygulama Süreci
  - Tasarlama sürecinin derinlemesine yapılandırılması
  - İzleyici dönütlerinin olumlu etkisi
- Uygulama Sürecindeki Sorunlar
  - Teknik sorunlar
  - Tasarlama süreci ile ilgili sorunlar
  - Görsel kaynak erişimine ilişkin sorunlar

Tasarım Sürecinde Görsel Kültür

Görsel kültür çalışmasının olumlu yansımaları
Görsel kültür çalışmasının farkındalık oluşturmaya katkısı
Görsel kültür çalışmasının motivasyon sağlamaya katkısı
Görsel kültür çalışmasında bireysel ilginin yansımaları
Görsel kültür çalışmasında karakteristik özelliğin imgeselleştirilmesi

“**Tasarım Sürecinde Görsel Kültür**” temasına bağlı olarak öğrencilerin görüşleri; olumlu yansımalar, farkındalık oluşturmaya ve motivasyon sağlamaya katkısı, bireysel ilginin yansımaları ve karakteristik özelliklerin imgeselleştirilmesi olarak beş başlıkta açıklanmıştır.

“**Görsel kültür çalışmasının olumlu yansımaları**”na ilişkin görüşler: Öğrenciler portresini yapacakları kişileri seçmede özgür olmaları nedeniyle çalışmaya hemen başlamak istediklerini ifade etmişlerdir. Bahar, Gizem, Hakan ve Fazıl daha önce güzel sanatlar liselerinde çizgi çalışmaları yaptıklarını ama benzer şeyleri tekrar etmekten sıkıldıklarını bu neden görsel kültür imgeleriyle portre çalışmasını uygulamaktan zevk aldıklarını ifade eden görüşler bildirmişlerdir.

Bahar, “dört yıl boyunca çok çizgi çalışması yaptık... ilk defa böyle farklı bi çalışma yaptığımız için çok memnun kaldım, sıkılmadan yaptım çalışmayı. Çünkü aynı şeyi tekrar etmek bi süre sonra sıkıcı olabiliyor o yüzden çok hoşuma gitti bu çalışma” (s.1/st.5-7) diyerek düşüncelerini ifade etmiştir.

Gizem, “Normalde çizgi çalışması benim için sıkıcı geçiyor lisede de öyleydi benim için ama bundan zevk aldım biraz da tuval üzerine yapmamız... etkili oldu” (s.2/st.37-38) demiştir.

Hakan, “Orda çizgi çalışmasına dair objeler yapmıştık meyveler, nesnelere, cansız objeler falan... çizgi çalışması mantığında yapmıştık ama burdaki daha cazip daha eğlenceli oldu ben öyle düşünüyorum. Bi kere büyük çalıştık ve özgürdük çalışmada, istediğimiz şeyleri kullanabildik

istediğimiz sanatçıyı seçtik daha eğlenceli oldu yani keyif aldık” (s.2/st.27-33) diyerek Gizem gibi hem konu hem de uygulanan teknik ve malzemenin çalışmalarını olumlu anlamda etkilediğini belirtmiştir.

Fazıl ise “Öncelikle ... farklı... çalışmalar, daha önce yapılmış çalışmaların üstüne... birşeyler ekleyerek yapmanız çok güzel bir şey ... bu konuda kendimi şanslı hissediyorum (s.1/st.7-8)... çizgi yani yıllarca karakalem yaptık ... lavi yaptık , sulu boya yaptık, pastel boya yaptık... bu çalışmada çizgilerle bir portre oluşması resmi farklı bir boyuta taşıdı... ondan dolayı başarılı ...oldu (s.1/st.22-26)” sözleriyle düşüncelerini açıklamıştır.

“Görsel kültür çalışmasının olumlu yansımaları” na ilişkin görüşlere dayalı olarak şunlar belirtilebilir: Uygulamalarda öğrencilerin geçmiş deneyimleri gözönünde bulundurulmalı ve ilgi duyabilecekleri konular dikkate alınmalıdır. Aynı konu, teknik ve yöntemler öğrenciler için bir süre sonra sıkıcı olabileceği için yeni ve farklı bakış açılarıyla oluşturulmuş uygulamalar planlanmalıdır.

“Görsel kültür çalışmasının farkındalık oluşturmaya katkısı”na ilişkin görüşler: Öğrenciler genel olarak daha önce bildikleri ya da yeni öğrendikleri kişilerin özel hayatları, eserleri, kişilik özellikleri ve düşünce yapıları hakkında derinlemesine bilgi edindiklerini bunları çizgi çalışmasında tasarım yaparken kullandıklarını ve faydalı olduğunu ifade etmişler.

Shakespeare’in portresini yazarın özgeçmiş ve tiyatroyla ilişkilendirerek görselleştirmeye çalışan Deniz bu konuda şunları söylemiştir: “İlk önce tanımadığımız kişilerin... özel hayatlarını öğrenmiş olduk... yaptığımız hem o eskizler hem o kişiler hakkında yaptığımız araştırmalar sayesinde... bunların üzerinden de yaptığımız eskizlerle özel hayatları ile bütünleşerek iyi bir çalışma çıktığını düşünüyorum (s.1/st.15-18)... arka fona yerleştirdiğim eskiz halindeki çalışmalarla daha tanınabilir hale gelmesini sağladım (s.2/st.28-29)... çok tanınmış kişiler olmasına rağmen bilmediğimiz özelliklerini de öğrenmiş olduk...yaptığımız hem eskiz hem de araştırmalar sayesinde daha derinlemesine bu kişileri tanımış olduk ve insanlara tanıtmış olduk. ...Shakespeare ismini bilmelerine rağmen ilk baktıklarında Shakespeare’i kimse çıkaramamıştı... yaptığımız sergide en azından Shakespeare’in kim olduğunu biraz daha ben tanıtmış oldum diyebilirim... kendi adıma söylemem gerekirse çok verimli iyi bir çalışma olmuştur (s.3/st.64-70).”

Nietzsche’nin düşünceleri ve karakteristik yüz yapısından etkilenen Gizem, “... ünlü insanları çizmek bilim adamları ya da filozofları çizmek benim için daha iyi oldu hem onun hakkında bilgi sahibi de olmuş oldum ..araştırma yaparak... Daha önce sadece ismini duymuşluğum var tam olarak düşüncelerini onları bilmiyordum. Araştırmış öğrenmiş oldum ve ayrıca onu çizmek de benim için ... iyi oldu çünkü ben biraz daha karakteristik çiziyorum.... karikatür olarak onun... yüz... tarzı daha çok ... karikatüristik onun için onu çizmem ...iyi oldu benim için” (s.1/st.13-21) diye kendini ifade etmiştir.

Portre çalışmasında kişilik özelliklerine vurgu yapan Zeynep, “...sanatçımızı tanımak amaçlı araştırmalar... yaptık... sanatçıyı tanımadan... zaten kişilik özellikleri bile etkiliyo... yapılaş aşamasında...Daha önce... bilgi sahibi değildim. Suna Kan’ı yapmıştım gerçekten ünlü olduğunu düşündüm başarılı olduğunu düşündüm...” (s.1/st.5-12) diyerek düşüncelerini ifade etmiştir.

Görsel kültür uygulamaları daha önce de belirtildiği gibi daha çok görsellerin anlamlarına ve anlam katmanlarının oluşturduğu sorgulama ve etkilere odaklanan çalışmalardır. Tarihteki idollerin portrelerinin kullanıldığı bu çalışma, öğrencilerin araştırmalarının da sonucu olarak belli konularda farkındalık kazandırmıştır. Öğrenciler bu kişileri kimi zaman psikolojik özellikleri, kimi zaman felsefi düşünce yapısı ve kimi zaman özgeçmiş bağlamında incelemişlerdir.

“Görsel kültür çalışmasının motivasyon sağlamaya katkısı”na ilişkin görüşler: Öğrenciler farklı ve yeni bir konu ve yaklaşım izlenmesinden dolayı uygulamayı istekle yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bahar ve Fazıl görüşmelerde çizgi çalışmasının görsel kültür imgeleriyle oluşturulmasının onları motive ettiğini ifade etmişlerdir:

Bir konunun birden fazla yapılabileceğini ancak bunun farklı yöntemlerle yapılması durumunda ilgi çekeceğini belirten Bahar bu konuda şunları söylemiştir: "... hoşuma gidiyo bi çalışmayı farklı yollarla yapmak bi şeyi tekrar etmemek. Mesela renk skalası yapılabilir ama bunu farklı şekilde öğrenciye sevdirecek yapılmak ayrı bi şeydir ben bu konuda çok memnun kaldığımı söyleyebilirim ...yani bi öğrenciniz olarak çok hoşuma gitti" (s.2/st.39-44).

Çizgi çalışmasını daha önce yapmadıkları bir konu üzerinden yeni bir yöntemle yapmalarının çalışmaya karşı bir istek uyandırdığını ifade eden Fazıl, "Öncelikle istediğin kişiyi çizmen gerekiyor... bi işe başladığınızda ilk attığınız çizgi sizi yemekten de alıkoyabilir ya da çalışmadan da alıkoyabilir... Charlie Chaplin'in çalışması beni yemekten hayatımdan bi nevi alıkoydu çünkü ders dışında da gelip çalışıyodum ...ilk çizgi... çok önemliydi... beni ... sürükleyecek mi ... resmi bi gece içinde mi bitirecem... başta yaptığımda beni çekti çünkü farklı bi çalışmaydı... farklı bi şey yapıyosun... sen bile nasıl çıkacağını bilmiyorsun ... ondan dolayı haftasonları da geldim çalıştım beni sürükledi çünkü yeni bi şey keşfediyodum... hayatımda da yeni bi şey keşfetmeyi severim ...Charlie Chaplin'de de çizgilerle portreyi oluşturmayı öğrendim yeni bir şey öğrendim... çalışma dikkatimi çekti" (s.2/st.43-51) demiştir.

Resim 1. Charlie Chaplin'nin portre çalışması

Öğretme- öğrenme süreçlerinde yeni yaklaşımlardan, gelişmelerden faydalanılması gerekmektedir. Görsel kültür çalışmaları bu nedenle öğrencilerin her gün yüzyüze geldikleri binlerce görsel içinden kendi ilgileri doğrultusunda bir konuya odaklanmayı sağlaması açısından yararlı çalışmalardır.

"Görsel kültür çalışmasında bireysel ilginin yansımaları"na ilişkin görüşler: Hemen hemen tüm öğrenciler görüşmelerinde ilgi duydukları birinin portresini çalıştıkları için çalışmanın başarılı bir şekilde tamamlandığını belirtmişlerdir.

Tiyatroyla ilgilendiğini söyleyen Deniz, "Öncelikle çizgisel olması tabii ki de bize farklı şeyler kazandırdı ...tasarımda seçtiğimiz işte ünlü sanatçılardan ben Shakespeare' i seçmiştim Shakespeare'i seçmemin sebebi hem çok tanınmış olması ama portresinin çok iyi bilinmemesi hem de ilkokuldan gelen bi tiyatro hayranlığından dolayı Shakespeare seçmiştim" (s.1/st.6-9) diyerek duygularını ifade etmiştir.

Lisede heykelini yaptığı, yaşamında karşılaştığı zorluklara rağmen iyi bir besteci olduğunu düşündüğü Aşık Veysel'in portresini yapma konusunda Özlem şunları ifade etmiştir: "Bu çalışmaya büyük bi özenle başladım devamında... öyle getirdim çünkü Aşık Veysel çok sevdiğim sanatçılardan biri ...çok değerli bi insan bi çok engelle karşılaşmasına rağmen çok güzel besteler ortaya çıkardığını hepimiz biliyoruz bağlama çaldığını...değer verdiğim bi insanı yaptığım için mutlu oldum (s.1/ st.9-12)... Bence gayet güzel bi çalışma oldu aslında ... benim önerim sevdiği kişilerle yapsınlar (daha sonraki gruplardaki öğrenciler için). Mesela ben Aşık

Veysel'i severek yaptım daha önceden lisede de bi heykel çalışmam olmuştu onda da Aşık Veysel'i seçmiştim onda çok fazla başarılı değildim ama elimden geleni yapmıştım ... yani tavsiyem istediği kişileri yaparlarsa daha çok zevk alarak yaparlar" (s.3/st.59-63).

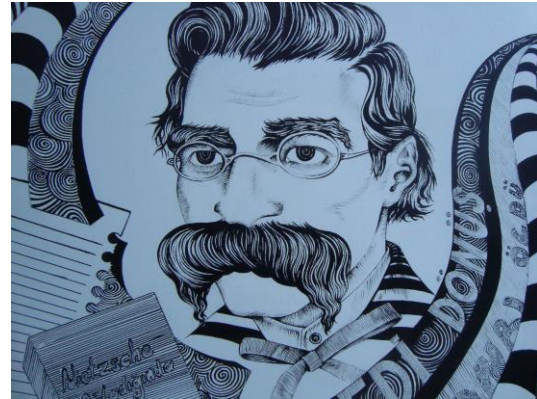
Elvan, "Bob Marley'i seçmiştim çok sevdiğim bi sanatçıydı reggae (reci) müziğinin öncüsüydü yani zevkli bir araştırma yaptım bütün resimlerini topladım ve ön plana çıkarabileceğim bütün imgeleri bir araya getirerek ... bir çalışma yaptım... Çok zevk aldım zaten sevdiğim bi sanatçı olduğu için mutluydum" (s.1/st.8-12) demiştir.

Zeynep, portre çalışmayı sevdiğini, romantik müzik ve kemandan hoşlandığını belirtmiştir: "portre resmi yapmayı severim zaten severek başladığımı düşünüyorum yani deneyimlerime bi deneyim daha katmış oldum (s.5/st.120-121)...hoşuma gitti ... çünkü daha öncede (lisede) kemanlı figür üzerinde çalışmıştım ... zorlandım el falan yaparken ama... hoşuma gitti evet genelde romantik müzik,... keman falan hoşuma gider bu tür çalışmalar... iyi oldu yani (s.3/st.65-69)."

Öğretme- öğrenme süreçlerinin planlanmasında öğrencilerin geçmiş deneyimleri, ilgi alanları, ihtiyaçları vb. durumların bilinmesi öğretmenin dersi sağlıklı bir şekilde yürütebilmesinde önemlidir. Bu nedenle görsel sanatlar eğitiminde özellikle uygulamalı derslerde bireysel özellikler ve ilgiler dikkate alınmaya hatta bireysel öğretilme- öğrenme yaklaşımları uygulanmaya çalışılmalıdır.

"Görsel kültür çalışmasında karakteristik özelliğin imgeselleştirilmesi"ne ilişkin görüşler: Temel tasarım dersinde görsel kültür imgelerinden tarihteki ünlülerin portrelerinin ele alınıp yorumlanarak görselleştirilmesinde öğrenciler, öncelikle yoğun bir araştırma yapmışlardır. Uygulamalarında özgün bir anlatıma gidebilmeleri için bu tarihsel idollerini yansıtabilecekleri imgeleri, portreleriyle birlikte yorumlayabilmeleri için eskizler yapmışlar daha sonra ilk eskizlerden bazılarını iyileştirerek yeni çalışmalar denemişler en sonunda da amaca en uygun olan eskiz üzerinden orijinal uygulamaya geçmişlerdir. Bu sürece dair Bahar, Gizem, Elvan, Hakan, Fazıl ve Zeynep görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

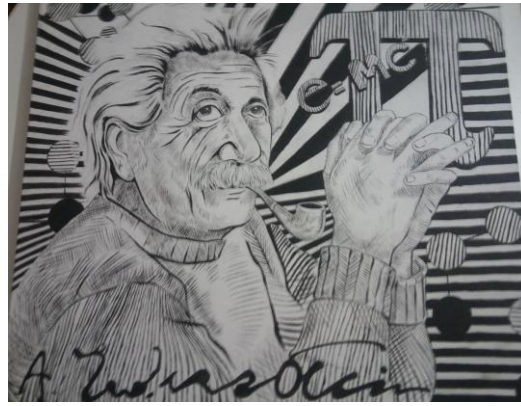
Nazım Hikmet'in hayatında en belirgin imgeleri olarak gördüğü parmaklıkları, bir şiirini, aşklarını, kalemini portre çalışmasında kullanan Bahar duygu ve düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır: "Tasarım süreci aslında Nazım Hikmet'in hayatından yola çıktık Nazım Hikmet'le yazarla ilgili çıktığı için arkada daha çok parmaklık kullanmayı tercih ettim parmaklıklara benzer bi şey kullanmayı tercih ettim ve memleket hasretini dile getirmek için yakasına şiirini yerleştirdim ...öldüğünde memleketinde bi çınar ağacının dibine gömülmesini istediğini... Vasiyeti olduğu bi şiiri yazdım... Piraye yazdım... karısı çünkü o aşklarıyla meşhur olan bi şair ve onu yakasına ilişitirdim... kalemi her zaman yanında olduğu için onu hiçbir zaman yalnız bırakmadığı için onu yerleştirdim... tasarım sürecinde onun hayatındaki imgeleri kullanmaya çalıştım" (s.1/st.13-22).

Resim 2. Nazım Hikmet'in portre çalışması **Resim3.** Nietzsche'nin portre çalışması

Nietzsche'yi tam olarak yansıtmaya çalıştığı cümleleri yazdığını, zekasının kıvraklığını yansıtan çizgileri kullandığını belirten Gizem şunları ifade etmiştir: "...o filozof çok farklı düşünceleri var onlardan yola çıkarak ...onlardan ufak detaylar olarak tasarımı oluşturdum. Bu Nietzsche'nin sözü bu Nietzsche'nin düşüncesi denilecek cümleleri seçtim (s.3/st.62-65) ...onun zekası gibi hani özgür kıvrak çizgiler kullandım... Onu yansıtmayı düşündüm yansıtmayı istedim ona göre çizgiler attım... daha çok kıvrak çizgiler kullandım dairesel...(s.4/st.83-86)."

Bağlama formunu yorumlayarak tasarımında kullanmaya çalışan Özlem, "bağlamayı ...kullandım çizgi çalışmasıyla formunu biraz da değiştirerek farklı imgeler de oluştursun göze hoş gelsin gibi şeyler düşünerek bağlamayı kullandım. İnce kalın çizgilerle farklı şekiller, farklı formlar oluşturmaya çalıştım" (s.2/st.29-32) demiştir.

Resim 4. Aşık Veysel'in porte çalışması **Resim 5.** Einstein'nın portre çalışması

Elvan, Bob Marley'in çok yönlü bir insan olduğunu o nedenle tasarımda onu ifade edecek imgeleri kullanırken seçici davranması gerektiğini belirterek şunları demiştir: "Bob Marley çok geniş kapsamlı şeylerle ilgilendiği için aslında hangisini seçeceğime dair bi çelişki yaşadım hepsini kullanmak da çalışmayı boğabilirdi az kullanmak da belki onu yetersiz ifade edebilirdi o yüzden bende en çok önde tuttuğu futbolu, kendi gitarını ondan sonra barış yanlısı olduğu için barış imgelerini kullanmayı daha çok tercih ettim... rastaları zaten tamamen kendisine özgü olduğu için ilk görenler bunun Bob Marley olduğunu çok rahat anlayabiliyordu (s.1/st.21-26)... Tabi ki de sanat açısından ben Bob Marley'i çok sevdiğim için barış yanlısı bunu bilmeyenlerde olabilirdi bi şekilde ben bunu tabloma yansıtmaya çalıştım (s.3/st.57-59)."

Hakan, "Fonda ... Einstein'nu yansıtan şeyleri kullandım... İzafiyet teorisi sonra imzası ... ben ilk bu çalışmada gördüm (öğrendim)... Einstein'nun bütün özelliklerini bir tuvalde topladık ki bunu çizgiyle yaptık (s.1/st.13-19). Tasarımı yaparken hani bütün parçaları birleştirmek hani bir puzzle yapar gibi oldu. Einstein'nun bütün yönlerini, yaptığı çalışmalarını falan aynı tuvalde birleştirdim" (s.3/st.67-68).demiştir.

Fazıl , C. Chaplin'nin sinemadaki giyim tarzını daha çok tasarımında yansıtmayı istediğini belirtmiştir: "Charlie Chaplin' nin kendine has bi özelliği var giyinişinden bıyıklarından saçından şapkasından kendine has tarzı var özellikleri var... Charlie Chaplin'in yaptığı iş epeyce zor, sessiz sinema hiçbir konuşma yok (s.2/st.29-36)."

Zeynep, Suna Kan'ın portresini yaparken müzik notalarının çok sıradan görüneceğini düşündüğü için kullanmadığını ama sanatçıyla ilgili olarak kendinde oluşan etkileri soyut formlarla ifade etmek istediğini şu sözlerle açıklamıştır: "Müziyen olduğu için müzikal ifadelerle keman, kemanın yayları olsun sonra müzik notaları olsun ...müzik notalarına fazla girmek istemedim daha farklılaştırmak amacıyla kendimden farklı anlamlar çizgiler katarak yaptım bunu...kişi yine ön plandaydı kemanıyla (s.3/st.56-60) ...soyutlamalarla birlikte resmini yaptım (s.1/st.13-16)."

Bu görsel kültür çalışmasında öğrenciler seçtikleri ünlüyü kişiliği, ilgi alanı, dünyaya bakışı, yaşamından detaylarla birlikte imgesel bir dile dönüştürmeye çalışmışlardır. Bunları kimi zaman doğrudan somut nesnelere kimi zaman soyutlayarak kimi zaman duygusal anlamda oluşan tamamen soyut biçimlerle kimi zaman yazdıkları bir şiirle yapmaya çalışmışlardır.

Uygulama Süreci

Tasarlama sürecinin derinlemesine yapılandırılması
İzleyici dönütlerinin olumlu etkisi

“Uygulama Süreci” temasına bağlı olarak öğrencilerin görüşleri; tasarımın derinlemesine planlanması ve izleyici dönütleri olarak iki başlıkta açıklanmıştır.

“Tasarlama sürecinin derinlemesine yapılandırılması” na ilişkin görüşler: Öğrenciler yapılan görüşmelerde uygulamanın organizasyonu ve planlanmasının açık bir şekilde ifade edilmesinin olumlu etkisi üzerinde durmuşlardır. Gizem, Özlem, Elvan, Nergis ve Tülin görüşmelerde görsel kültür imgeleriyle yapılan bu uygulamada konunun ilgi çekici olmasının yanı sıra uygulama sürecinin, teknik ve malzeme seçiminin de çalışmaya uygun olması konusunda düşünceler bildirmişlerdir. Ayrıca çok eskiz yapılması ve eskizlerin tekrar tekrar ele alınarak değerlendirilmesinin uygulamanın sonuçlanmasındaki önemini vurgulamışlardır.

Gizem, “...çok eskiz çizdik öncelikle çalışılması gerekiyor. Bir de benzetmekte önemli tabii o nedenle çalışmak gerekiyor...4 – 5 tane eskiz yapmıştım... farklı resimlerdi hepsini ayrı ayrı düşündüm sonunda birini seçtim beğendiğim birini onu uyguladım” (s.2/st.26-32).

Özlem ise tasarım tamamen oluşana dek düşüncelerinde sürekli bir değişim olduğunu şu şekilde açıklamıştır: “Zamanla tabii düşüncelerim değişti sürekli bi şeyler ekledim bi şeyler çıkardım. Sizin de yardımınızla mesela bana dediniz ki “o çizgi oraya fazla o çizgiyi atma” dediniz bende kapattığımda (çizgiyi) aslında o şekilde daha güzel olduğunu fark ettim ve zamanla ekleyip çıkarmalarla son haline getirdim (s.2/st.34-37)... tasarımı yaparken neler yapmam gerektiğini aslında tam olarak bilmiyordum ... Ama zamanla gelişti bu fikirler değişe değişe farklı şeyler deneye deneye ...eskizin üstünde de bi çok şey denedim en son halini aldı (s.3/st.48-50).”

Uygulamada sürecin, malzemelerin ve tekniğin seçiminin uygunluğuna vurgu yapan Elvan, “Uygulama süreci iyiydi. ...vakitlice yetiştirdik... Malzemeler pek sıkıntı yaratmadı sonuçta akrilik hem su bazlıydı hem bizi yormadı hem de yani tablo üzerine çalıştık daha bir etkili durdu” (s.1/st.14-17) demiştir.

F. Kahlo’yu çalışan Nergis, çalışmanın belli bir disiplin içinde gitmesini ilerideki süreçleri öngörebilme adına iyi olduğunu belirtmiştir: “Uygulama süreci bence disiplinliydi. Şöyle disiplinliydi yani ilk başta araştırdık sonra eskizlerle çalışmalar çıkardık sonra size bunları sunduk gösterdik sizde bize yorum yaptınız. Şunu şöyle yapmamızı işte yanlış olanları düzeltmemizi söylediniz. Ondan sonra etkinliği orijinal çalışma haline dönüştürdük bence gayet disiplinliydi (s.1/st.23-26)... olumlu... nasıl söylesem hocam yani hem insanın kafası rahat oluyor çalışırken disiplinli giderken böyle napıcığını biliyor... iyi oluyor sadece benim için değil herkes için (s.2/st.30-38).”

Resim 6. F. Kahlo'nun porte çalışması

Tülin çalışmanın disiplinli bir şekilde ilerlediğini ve uygulamanın tuvalde etkili durduğunu ifade etmiştir. “...çok disiplinli ve verimli bi çalışmaydı benim için (s.1/st.5-7)... Aslında akrilik kullanmak daha iyi... tuval olması bence daha iyiydi çünkü çalışmanın daha etkili durmasını sağlamıştı başka bi yüzey de olabilirdi ama bu sefer de bu kadar etkili durmayabilirdi (s.3/st.75-78).”

Uygulama planının detaylı bir şekilde yapılması; zamanın iyi kullanılmasını, doğru malzeme seçimi; uygulamanın etkili olmasını, disiplinli bir çalışma; uygulamanın bir sonraki aşamasını görebilmeyi, araştırmalar için gerekli zamanın verilmesi ve uygulamanın tüm aşamalarında öğrenci öğretmen iletişiminin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi; tasarımın başarıyla sonuçlanmasını ve öğrencinin derse karşı ilgi duymasını sağlayabilecek etkenlerdir.

“İzleyici dönütlerinin olumlu etkisi” ne ilişkin görüşler: Araştırmada ön görülen, “görsel kültür çalışmasının farkındalık kazandırması, uygulamanın bireysel ilgilerden yola çıkılarak yapılmasının motivasyonu artırması, tasarım sürecindeki sorgulamalar” vb. bulguların dışında ön görülmeyen bazı bulgular da elde edilmiştir bunlardan biri uygulamaların sergilenmesi sonucu gelen izleyici dönütleridir. Bu dönütler öğrencilere kendi akranlarından ve diğer öğretmenlerinden gelmiştir. Öğrenciler görüşmelerinde bu konu üzerinde durmuşlar ve kendileri için çalışmalarının beğenilmesinin onlarda oluşturduğu olumlu duyguları ifade etmişlerdir.

Örneğin, Özlem güzel sanatlar lisesindeki öğretmenlerinin çalışmasına ilişkin değerlendirmelerini şu şekilde aktarmaktadır: “Bu çalışmayı yapmak beni çok mutlu etti fakat hani benzetebilir miyim benzetemez miyim bu konuda biraz çelişkiye düşmüştüm fakat elimden geleni yaptım beğenildiğini düşünüyorum. Beğenen arkadaşlarım, öğretmenlerim oldu (s.1/st.12-17). ...lisedeki öğretmenlerime de gösterdim çok güzel fikir demişlerdi güzel bi çalışma olmuş demişlerdi ... Beğendiler yani sen de güzel çalışmışsın emek vermişsin falan dediler (s.3-4/st.69-73).”

Nergis, “İlk başta bi nasıl bi şey çıkaracağımızı düşünemedik aslında birazcık böyle bi korktuk ama sonradan çok eğlenceli bir çalışma çıktı ortaya güzel bi çalışma oldu ve değişik bi çalışma oldu ... sadece biz değil bütün arkadaşlarımız böyle düşünüyö ...çalışmalarımız çok beğenildi” (s.1/st.14-19) demiştir.

Hakan ise portrenin izleyiciler tarafından tanınıp tanınmaması konusundaki kaygısını şu şekilde ifade etmiştir: “İzleyici baktığında Einstein’dan kesinlikle birşeyler bulsun istedim mesela izleyiciye de bi şey versin fikir versin o yönden baktım” (s.3/st.73-74).

Sanat uygulamalarında bir değerlendirme biçimi olarak sergiler, öğrencilerin uygulamalarını geliştirebilmeleri açısından önemlidir. Bu nedenle üretilen işlerin belli nitelikleri taşıması durumunda sergilenmelidir.

Uygulama Sürecindeki Sorunlar

- Teknik sorunlar
- Tasarlama süreci ile ilgili sorunlar
- Görsel kaynak erişimine ilişkin sorunlar

“Uygulama Sürecindeki Sorunlar” temasına bağlı olarak öğrencilerin görüşleri; teknik, tasarım sürecine yönelik ve görsel kaynak erişimi adı altında üç başlıkta açıklanmıştır.

“Teknik sorunlar”a ilişkin görüşler: Öğrenciler uygulama esnasında malzemeyi tanıma, fırçayı ya da kalemi denetleyebilme , boyayı temiz kullanma, fon figür ilişkisini kurma ve portreleri benzetme konusunda yaşanan sorunları dile getirmişlerdir.

Deniz, *“Akrilik daha önce hiç kullanmamıştım, akrilik ve pilot kalemle çalıştım akriliği ilk kez kullandığım için bi çekingenliğim olmuştu ilk başlarda bi o sıkıntı oldu sadece ...”* (s.3/st.59-60) demiştir.

Bahar portreyi benzetme konusundaki kaygılarını şu şekilde ifade etmiştir: *“Uygulama süreci zordu çünkü portre olduğu için hem benzetmem gerekiyordu hem de geri dönüşü yoktu tuval üzerinde çalışıldığı için her attığın çizgiyi dikkatli atman gerekiyordu bu yüzden biraz zorlandım ama yine de çok güzel bi çalışmaydı (s.1/st.9-11)... Eskiz anlamında ilk başta portreyi benzetmekte sorun yaşadım... Saçlar çok dalgalı olduğu için saçlarına fırça darbelerini attığım yerler çok önemliydi orda zorluk yaşadım onun dışında fazla da zorlandığım bi yer olmadı... Zevkliydi (s.1-2/st.25-35).”*

Gizem tekniği uygularken yaşadığı soruna rağmen tuvale çalışmanın uygulamayı etkili hale getirdiğini ifade etmiştir: *“Güzel oldu fakat zorlukları da oldu... akrilikle çizdik, tuval üzerine tam net çizgiler elde edemedim yani baloncuklar oluştu ... yine de hoşuma gitti... tam net çizgiler elde edemedim ama yine de kalın çizgiler kullandığım için kapattım”* (s.2/st.38-42).

Özlem, *“Uygulamaya geçtiğimde ... ince çizgiler ve düz çizgiler atmak ... biraz tuval üzerinde silemiycem için ona çok dikkat etmeye çalıştım o konuda biraz zorluk çektim”* (s.2/st.46-48) demiştir.

Elvan, çizgileri sadece fırçayla yapmanın daha iyi olacağını ama kalemlle bazı yerleri çalışmak zorunda kalmasından rahatsızlık duyduğunu şu şekilde açıklamıştır: *“Çalışmalar aslında malzemeler falan tam yerindeydi ama kalem falan kullanmamız gereken yerler oluyordu .... tek boya kullanmak aslında daha iyi insanın eli yatkınsa, tek boya kullanmayı tercih ederim ama eliniz pek yatkın değilse yine bazı yerlerde kaleme başvurmamız gerektiğini düşünüyorum o şekilde ”* (s.2/st.28-51).

Hakan, *“Tanınmış bir kişi herkes hemen hemen biliyor Einstein’ru onu benzetme çabası, elleri falan, portresi o biraz kaygılandırdı...”* (s.4/st.83-98) demiş ve daha sonra bu çalışma için bazı önerilerde bulunmuştur: *“Pilotla başladığımız için siyah olarak başladık sonra akriliğe dönünce aslında şey yapabiliydik bazı kısımları renkli yapabiliydik renkli belki biraz daha canlılık verebilirdik hoş dururdu ...geri kalan herşey gayet güzeldi”* (s.5/st.108-111) demiştir.

Nergis çalışmanın her aşamasında bir şekilde zorluklarla karşılaştığını fakat süreç içinde bunun çözüldüğünü şu şekilde ifade etmiştir: *“... hemen hemen her yerinde bir zorluk vardı ama bi yerden başlayıp devam ederken o zorluğun gittiğini aslında kolaylaştığını düşünüyorum.... bu şekilde de çalışmayı bitirdim zaten ... En zorlandığım nokta portresini benzetmekti (s.2/st.47-51)... Boyarken sadece temiz olsun diye birazcık stres yaptım o kadar (s.3/st.73)... tabi fırça biraz uğraştırdı ama bence hepsinin aynı ton olması ... daha iyi oldu*

benim için (s.4/st.85-86).” Nergis, Hakan’ın dediği gibi çalışmanın renkli olarak da yapılabileceğini ifade etmiştir: “Bence tuval bu çalışma için çok uygundu... gerçekten ...başka bir şeyle güzel durmayabilirdi diye düşünüyorum kartonda çok basit durabilirdi... tuval onu bence daha ağır gösterdi daha iyi gösterdi (s.4/st.91-96) ...biz renk kullanmadık ama bi renk kullanılabilir belki hocam yani renk... renkle olabilir... Siyah beyazla da çok güzel oluyor ama hani siyah beyazı biz uyguladık diğerleri (başka öğrenciler) renkliyi uygulayabilir değişik bi şey çıkarabilir ortaya (s.5/ st.107-112).”

Kompozisyonda çizgilerin kullanımına ilişkin olarak Zeynep yaşadığı sıkıntıları şu şekilde açıklamıştır: “...yapılış sürecinde baya sabırlı olmak gerekiyor. çizgide ...titiz davranmak gerektiğini düşünüyorum (s.1/st.19-21)... Bazı kasiyorum ya da çok dikkatli ... elim falan titriyor (s.2/st.29)... Resmim bittiğinde sonradan tekrar bi şeyler katabileceğimi düşündüm bir iki yerde hatam olduğunu düşündüm. Ama sonradan tabi bunu düzeltemezdim (s.3/st.74-75). ...Eskiz üzerinde yapmadığım bi şeyi o anlık bi düşünceyle yaptım sonradan olmadığını görünce tabi geri alamadım. Ama yine de o da bi tecrübe oldu (s.4/st.77-79).”

Resim7. Suna Kan’nın portre çalışması

Zeynep’in bu çalışma için önerisi ise Elvan’ın da dediği gibi tek bir malzemenin ya da aracın kullanılmasına yönelik olmuştur: “...ya kalemle yapacaksın ya boyayla yapacaksın ... ikisini yapıyorsan da gerçekten de uyumlu başarılı yapman gerekiyor ben sadece kalemle yapmayı tercih ettim tabi bazı yerde pilot bazı yerde asetat kullandım o da yine çalışmanın biraz zorluğundan kaynaklanıyor” (s.4/st.98-101).

Öğrenciler teknik sorunlara ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Fakat bunun çalışmalarını olumsuz anlamda etkilemediğini ifade etmişlerdir. Uygulama çalışmalarını sonunda birebir uygulayanlar olarak öğrencilerin sorunlara ve önerilere ilişkin görüşleri alınmalı yeni çalışmalar bunlar gözönünde bulundurularak planlanmalıdır.

“Tasarılma süreci ile ilgili sorunlar” a ilişkin görüşler: Bu sürece dair öğrenciler tasarıma başlarken zorlandıklarını ve tarihteki ünlüleri hangi imgelerle ifade edebilecekleri konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Deniz, Hakan ve Zeynep bu konuda düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Deniz, “Shakespeare’i anlatan neler yapabileceğim konusunda sıkıntılar yaşamıştım o konuda bi zorluk çektim başka da bir zorluk olmadı” (s.3/st.53-54) demiştir.

Tasarımı tuvale geçirirken kompozisyona hakim olamamaktan tedirgin olan Hakan , “İlk işte biraz bocaladım... Nasıl kullanacağımızı nasıl yapcamızı ilk defa yapıyoruz büyük tuvale çizgiyle anlatmak zor oldu.... zamanla kavradık ...nasıl çalışcamızı (s.2/st.44-47). Boşlukları doldurması hakimiyet biraz zorlaşıyor.. en zorlandığım yer galiba ilk ... tuvale geçirdiğimiz zamandı. Çünkü eskizini yaparken böyle bir sıkıntı çıkmıyor ama büyüğe geçince en ufak boşluklarda bile büyük tuvalde çok büyük boşluklar oluyor. Onları falan doldurmak biraz sıkıntı oldu” (s.3/st.55-57) demiştir.

Zeynep eskiz aşamasında rahat olduğunu asıl çalışmayı uygularken zorlandığını şu şekilde ifade etmiştir: *“Eskiz aşamasında daha özgür hissediyorum kendimi”* (s.1/st.27).

Öğrenciler genelde tasarım sürecinde araştırma sonucunda edindikleri bilgileri ve görselleri yeni bir fikir oluşturacak şekilde yorumlarken ve bunu görselleştirirken bazı sorunlar yaşadıklarını ifade etmişler fakat süreç içinde bunun çözüme kavuştuğunu farkettilerini belirtmişlerdir. Tasarıma dayalı çalışmaların hemen hemen hepsinde öğrencilerin yaratıcı düşünceler geliştirmeleri, bunu malzeme ve teknikle bütünleştirebilmeleri hemen mümkün olamamaktadır. Bireysel farklılıklara dayalı olarak da tasarımlar farklı süreçlerde ortaya çıkabilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta öğretmenin öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve geçmiş yaşam deneyimlerini göz önünde bulundurarak öğretme- öğrenme sürecini planlaması ve gerekli olduğu noktalarda bazı esneklikler tanınması ve rehberlikte bulunmasıdır.

“Görsel kaynak erişimine ilişkin sorunlar” a ilişkin görüşler: Öğrenciler tarihteki ünlülerin portrelerine ait fazla sayıda örnek bulamamak ve bulunan görüntülerde de yeterli netliğin olmamasından kaynaklı olarak bazı sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

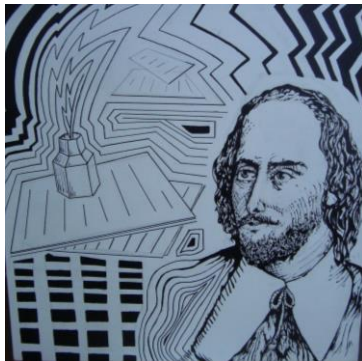
Shakespeare’in portresini çalışan Deniz yazarın yaşadığı yüzyıl itibariyle fotoğraf makinasının bulunmaması, sadece olabilecek resim ya da baskı resim örneklerden yararlanmak zorunda kalması ve çok az sayıda görselin bulunması nedeniyle bazı sıkıntılar yaşamıştır. *“Çok fazla tanınmaması ... Aslında uzun bi eskiz çalışması oldu ... fakat çok fazla bi detay olmadığı için... çok verimli olmadı”* (s.1-2/st.25-32) demiştir.

Nietzsche’ nin portresini çalışan Gizem ve Aşık Veysel’in portresini çalışan Özlem daha çok internetteki örneklerle bağlı kalmışlardır. Fakat bu nedenle bazı problemler yaşamışlardır.

Gizem, *“Araştırma yaptım ama farklı böyle resimlerini bulmakta zorlandım. Nietzsche’nin sitelerden farklı resimlerini, ilginç resimlerini bulmakta zorlandım ama genel olarak memnundum...”* (s.4/st.91-92) demiştir.

Benzer şekilde Özlem de *“İlk önce Aşık Veysel’in çok fazla fotoğrafı yoktu bu yüzden biraz zorluk çektim aslında ama bi kaç tane elimde olanları değerlendirmeye çalıştım ve ilk önce internette çıktısını aldım”* (s.1/st.21-23) diye açıklamada bulunmuştur.

C. Claudel’in görsellerinin net olmamasından kaynaklı olarak yaşadığı problemi Tülin şu şekilde ifade etmiştir: *“Tam hatları belli değildi yüzünün diğer fotoğraflarında da belli olmadığı için yüzün ana hatlarını çıkartmada zorlanmıştım”* (s.3/st.57-59).

Resim 8. Shakespeare’in portre çalışması **Resim 9.** C. Claudel’in portre çalışması

Bilgisayar ve internet gibi teknolojik gelişmeler, beraberinde her türlü bilgi ve görsele kolay ulaşılabilirliği ve üretilebilirliği sağlamıştır. Ayrıca bu teknolojilerin eğitim

süreçlerinde bilinçli olarak kullanılması yararlı olmaktadır. Yukarıdaki öğrenci görüşlerinden de anlaşılacağı gibi görsellerin araştırılmasında internet yoğun şekilde kullanılmıştır. Fakat teknolojik imkanların da kendi sorunları ve sınırlılıkları mevcuttur. Bu konudaki sorunların giderilebilmesi için diğer kaynakların da araştırma sürecinde kullanılması konusunda öğrenciler bilinçlendirilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Güzel sanatlar eğitiminin, öğrencileri, pasif izleyici olmaktan çıkartıp daha üretken ve kültürel derinliği olan üretim biçimlerine yönlendirebilmesi için sanat eğitimcilerinin öğrencilere gündelik görsel deneyimlerine daha fazla anlam yüklemek ve daha yaratıcı şekilde cevap vermek için yardımcı olması gerekmektedir (Darts, 2004; Akt. Karaaslan, 2014: 7). Bu nedenle görsel kültür çalışmaları, sunduğu zengin uyarıcılarla öğrencilerin görsellerin anlamları ve bağlamlarını sorgulamasını sağlaması açısından önemlidir.

Bu araştırmadaki uygulamanın çıkış noktası ise görsel kültür imgelerinin öykülerinden yararlanılarak öğrencilerde belli tarihsel ve kültürel değerlere karşı farkındalık yaratabilmek olduğu için önce tarihte yer etmiş ünlülerin portrelerinin kullanıldığı bir uygulama çalışması yaptırılmış daha sonra öğrencilerin görüşleri alınmıştır.

Öğrenciler,

- bir önceki eğitim kademesinde, benzer amaçlar çerçevesinde yapmış oldukları etkinliklerin, lisans eğitimlerinde de devam etmesi durumunda motivasyonlarının olumsuz anlamda etkilediğini,
- görsel kültür imgeleri içinden ilgi duydukları ve tarihte yer etmiş ünlüleri çalışmaktan zevk aldıklarını,
- uygulamayı başarıyla bitirdiklerini düşündüklerini,
- tasarımlarını oluşturma sürecinde bu kişiler hakkında bilgi edinmelerinin onlara farkındalık kazandırdığını,
- teknik anlamda ve portreleri benzetme açısından problemler yaşadıklarını ancak görsel kültür imgeleriyle çalışmanın ve uygulamanın tuvale yapılmasının çalışmayı etkili kıldığını bu nedenle motivasyon sağlayıcı olduğunu, çalışmaya devam ettiklerini,
- arkadaşlarının, öğretmenlerinin ve izleyenlerin çalışmaları beğendiklerini bu durumun onları mutlu ettiğini,
- çalışmaların izleyenleri bilgilendirdiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmada Temel Tasarım I dersini alan on öğrenciyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda:

- Görsel kültür çalışması gibi farklı ve yeni bir yaklaşımın, öğrencilerin derse ilgilerini arttırdığı farkedilmektedir.
- Görsel kültür çalışmasının öğrencilere tarihsel ve kültürel değerlere karşı farkındalık kazandırdığı anlaşılmaktadır.
- Öğrencilerin ilgi duydukları konuların tercih edilmesinin ve çizgilerle portre çalışmasının tuval gibi bir malzeme üzerine yapılmasının öğrenciler üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu görülmektedir.
- Uygulama sonunda açılan serginin öğrencilerin motivasyonlarında etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Bu araştırmanın sonucunda şu önerilerde bulunabilir:

- Güzel sanatlar eğitimi veren kurumlar arasında organik bir bağ olmalıdır,
- Yeni eğitim yaklaşımları ve görsel sanatlar alanındaki gelişmeler güzel sanatlar eğitimi sürecine yansıtılmalıdır,

- Temel tasarım dersleri öğretme- öğrenme sürecinde öğrencilerin geçmiş deneyimleri gözönünde bulundurulmalıdır,
- Temel tasarım dersleri öğretme- öğrenme sürecinde öğrencilerin ihtiyaç ve istekleri dikkate alınmalıdır,
- Temel tasarım derslerinde öğrencilerin motivasyonunu sağlamak için farklı etkinlikler planlanmalı ve uygulanmalıdır,
- Öğrencilerin motivasyonunu sağlamak için sergiler düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksel, E. (2005). Temel sanat kararları. *Temel Sanat Eğitimi*, 15, 9-17. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Atar, N. (2005). Anadolu güzel sanatlar liselerinde temel sanat eğitimi. *Temel Sanat Eğitimi*, 15, 47-54. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Barnard, M. (2002). *Sanat, tasarım ve görsel kültür*. (Çev. Korkmaz, G.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Barnes, S. B. (2011). *An introduction to visual communication, from cave art to second life*. New York: Peter Lang Publishing.
- Berger, J. (1990). *Görme biçimleri*. (Çev. Salman, Y.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Enhoş, H. (2007). *Temel Tasarım I ve II Derslerinin Öğretme- Öğrenme Süreçlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Freedman, K. (2003). *Teaching visual culture*. New York: Teachers Collage Press; National Art Education Association.
- Karaaslan- Klose, E. (2014). *Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştirmede Görsel Kültür Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Keifer-Boyd, K., Amburgy, P.,& Knight, W. (2003). Three Approaches to Teaching Visual Culture in K-12 School Contexts. *Art Education*, 56(2), 44-51. <http://cyberhouse.arted.psu.edu/101S/readings/vc-3approaches> adresinden 24.09.2014 tarihinde alınmıştır.
- Leppert, R. (2002). *Sanatta anlamın görüntüsü*. (Çev. Türkmen, İ.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lister, M., Wells, L. (2003). Seeing Beyond Belief: Cultural Studies as an Approach to Analysing the Visual. *Handbook of visual analysis*. Edited by: Theo Van Leeuwen and Carey Jewitt. New Delhi, London: Sage Publications, Thousand Oaks.
- Parsa, A. F. (2007). İmgenin gücü ve görsel kültürün yükselişi. *Fotografya Dergisi*, 19, 1-10.
- Türkkan, B. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları: Bir Eylem Çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Vieth, K. (1999). *From ordinary to extraordinary art& design problem solving*. Massachusetts: Davis Publications.